

Základní škola Borovany

Petra z Lindy 13

37312 Borovany

Strategie předcházení šikaně

Dle Metodického pokynu MŠMT ČR k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j.21149/2016), který je provázán s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (čj. 21291/2010-28).

Strategie předcházení šikaně je otevřený dokument, bude nadále ověřován, upravován a doplňován.

ředitel školy: Mgr. Luboš Laczko

školní metodik prevence: Mgr. Jan Ťupa

OBSAH:

1. Charakteristika Strategie předcházení šikaně

2. Charakteristika šikanování

3. Jak rozpoznat šikanu

3.1. Přímé a nepřímé znaky šikany

3.2. Stádia šikanování podle Michala Koláře

4. Odpovědnost školy

5. Doporučení pro rodiče

5.1. Čeho by si rodiče měli všímat

5.2. Co dělat v případě podezření na šikanu?

6. Další možnosti pomoci v případě výskytu šikany.

7. Krizový plán

7.1. Metody vyšetřování šikanování

7.1.1. Vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou)

7.1.2. Vyšetřování pokročilé šikany s neobvyklou formou - výbuch skupinového násilí vůči oběti

7.1.3. Nápravná opatření

8. Spolupráce školy se specializovanými institucemi

9. Hlavní součásti Strategie předcházení šikaně

9.1. Zmapování situace – analýza a evaluace

9.2. Motivování pedagogů pro změnu

9.3. Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů

9.4. Užší realizační tým

9.5. Společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů)

9.6. Primární prevence v třídních hodinách

9.7. Primární prevence ve výuce

- 9.8. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování
- 9.9. Ochranný režim
- 9.10. Spolupráce s rodiči
- 9.11. Školní poradenské služby;
- 9.12. Spolupráce se specializovanými zařízeními
- 9.13. Vztahy se školami v okolí

1. Charakteristika Strategie předcházení šikaně

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany došlo, či ne. Všichni pedagogičtí pracovníci musí vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce.

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje základní výchovné a vzdělávací cíle školy. Na rozdíl od jiných druhů násilí je šikana zvlášť zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Vzhledem k tomu, že šikana se v zárodečných fázích vyskytuje téměř v každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost. Důraz je nutné zaměřit na vytváření dobrých vztahů uvnitř třídních kolektivů, zabývat se vztahy v třídních kolektivech ještě před vznikem šikanování. Na prevenci šikany i při řešení jednotlivých případů spolupracují pedagogičtí pracovníci podle předem dohodnutých postupů. Škola je povinna řešit šikanu ve škole a na akcích pořádaných školou. Mimo školu je to věc policie a rodičů.

Program se zaměřuje především na prevenci šikany a nabízí postupy pro případ řešení šikanování. Je určen pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům školy a stejně tak žákům a jejich rodičům.

Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli, a to zejména:

- podpora solidarity a tolerance
- podpora vědomí sounáležitosti
- vytváření podmínek pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- rozvoj spolupráce mezi dětmi a jejich vzájemného respektu
- rozvíjení jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Strategie předcházení šikaně vymezuje specifickou primární prevenci a prevenci sekundární. Těžiště specifické primární prevence je v práci třídních učitelů. Jejím úkolem je posílení imunity proti nákaze šikanování. Důležitou úlohu zde hrají výukové předměty, které mají významný vztah k prevenci sociálně-nežádoucích jevů. Sekundární prevence pak zahrnuje především diagnostiku a léčbu šikany. Počáteční stádia diagnostikují a léčí třídní učitelé, výchovný poradce a metodik prevence, u pokročilé šikany musí proběhnout spolupráce školy s odborníky.

2. Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé formě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

Důležité znaky šikanování: záměrnost, cílenost, opakování, nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese.

Projevy šikanování

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu.

Mezi základní formy šikanování patří:

- **verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana** = slovní útoky v podobě nadávek, pomlavy, ponižování, vyhrožování, kyberšikana (děje se pomocí ICT technologií)
- **fyzická šikana, přímá a nepřímá** = fyzické útoky, ničení majetku oběti, vydírání, krádeže, sexuální obtěžování až zneužívání, demonstrativní přehlížení oběti a její ignorování
- **smíšená šikana** (kombinace verbální a fyzické šikany) = násilné a manipulativní chování či příkazy apod.

3. Jak rozpoznat šikanu?

3.1. Nepřímé a přímé znaky šikanování

Nepřímé (varovné) znaky šikanování

Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.

Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.

O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.

Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.

Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.

Stává se uzavřeným.

Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.

Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.

Zašpiněný nebo poškozený oděv.

Stále postrádá nějaké své věci.

Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.

Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.

Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.

Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností!

Přímé znaky šikanování

Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.

Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisťným, nebo pohrdavým tónem.

Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.

Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.

Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.

Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.

Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

3.2. Stádia šikanování podle Michala Koláře

***Motto:** Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.*

„První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.“

Michal Kolář, Bolest šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, sprádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Co šikanování není?

Za šikanování se nepovažuje škádlení a jednorázová agrese. Například, když se poperou dva přibližně stejně silní žáci například kvůli dívce, která se jim líbí oběma, nejde o šikanování, protože tu chybí **nepoměr sil**, kdy oběť se neumí nebo z různých příčin nemůže bránit.

4. Odpovědnost školy

Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků. Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon), jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany.

Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky **přestupku nebo trestného činu**, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství.

Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala.

Škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

V případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže):

- vydírání § 175 TZ
- omezování osobní svobody § 171 TZ
- zbavení osobní svobody § 170 TZ
- útisku § 177 TZ
- těžkého ublížení na zdraví podle § 145

- ublížení na zdraví §146 TZ, § 146a TZ
- vraždy § 140 TZ
- loupeže § 173 TZ
- krádeže § 205 TZ
- násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ
- poškození cizí věci § 228 TZ
- znásilnění § 185 TZ
- kuplířství § 189 TZ
- pohlavního zneužití § 187 TZ, apod.
- + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (**stalking**, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřizování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

5. Doporučení pro rodiče

5.1. Čeho by si rodiče měli všimnat.

Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.

Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.

Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.

Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.

Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.

Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).

Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"

Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.

Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.

Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody. Například opakovaně říká, že je ztratilo, případně doma kradе peníze.

Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.

Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.

Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)

Dítě se vyhýbá docházce do školy.

Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

5.2. Co dělat v případě podezření na šikanu?

Pokud se Vám dítě svěří se svým trápením, důvěřujte mu, podpořte ho a slibte pomoci.

Pokuste se zjistit co nejvíce informací.

Informujte školu o podezření na šikanování. Obrátit se můžete na třídního učitele, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo vedení školy. Navštivte nás!

Při řešení problému spolupracujte se školou. Budeme respektovat Váš požadavek na zachování důvěrnosti informací.

6. Další možnosti pomoci v případě výskytu šikany

**Krizová telefonní linka proti šikaně pro učitele, žáky a jejich rodiče: 286 881 059
774 089 181**

Sdružení linka bezpečí – nonstop 116 111 - určená především dětem a dospívajícím v těžkých životních situacích.

7. Krizový plán

Kdy je nutné začít vyšetřovat šikanu?

Rodiče oznámí podezření na šikanování nebo žádají o vyšetření týrání jejich dítěte.

Dojde k „provalení“ šikanování (učitel je svědkem fyzického útoku, oběť má viditelná zranění).

Oběť nebo její kamarád případ nahlásí učiteli.

Šikana vyjde najevo při vyhodnocení depistážních dotazníků.

Při nepřímých varujících signálech, kdy žák vysílá skryté signály o pomoc (žák vchází do třídy učiteli, postává osamoceně, nemá kamaráda, je smutný, ustrašený, má nadměrnou absenci, náhle se mu zhorší prospěch,...) nebo při známkách subtilního násilí a manipulace (žák je přehlížen, odmítán, dostává příkazy a snaží se jim vyhovět, ostatní mu ničí věci a je terčem různých žertíků, třída se mu směje, nadává mu, ostatní do něj strkají, „dobrovolně“ jim dává svačinu).

Při hodnocení projevů vždy posuzujeme, zda jsou přítomny znaky šikanování: samoučelnost agrese a nepoměr sil.

Kdo řeší šikanu a s kým spolupracuje?

Školní metodik prevence s výchovným poradcem, třídním učitelem, ředitelem školy, se školským poradenským zařízením, pediatrem.

Postup pedagoga

Pokud je pedagog informován o šikaně nebo pojme podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování ve spolupráci se školním metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele.

Postup ředitele školy

Přijme informaci o šikanování (od pedagoga, rodiče, žáka).

Rozhodne se, zda škola zvládne řešení šikany vlastními silami nebo zda potřebuje pomoc zvenčí (PPP, SVP, Policie ČR).

V případě prokazatelných jevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na jejím vyšetřování dle jeho pokynů.

Zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, které řídí.

V případě potřeby je nutné zajistit zprostředkování odborné péče.

V případě nutnosti doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.

V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Při podezření, že šikanování naplnilo podstatu trestného činu (provinění), oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Projedná na pedagogické radě potrestání agresorů.

Postup ŠMP a VP

Při šetření šikany postupují dle kroků uvedených v kapitole 7.1.1.

Rámcový třídní program pro řešení zárodečného stádia šikanování

Časovým prostorem třídního učitele pro uskutečňování programu jsou třídnické hodiny.

Účastníci by měli sedět v kruhu, aby na sebe vzájemně viděli a mohli spolu komunikovat bez překážek.

Obsah setkání by měl zahrnovat: zahájení, hry, téma dne a kolečko připomínek a dotazů.

Prvním úkolem setkání je postupné přijetí pravidel podporujících spolupráci a kamarádství (včasný příchod, aktivní účast, otevřenost a upřímnost, pravdomluvnost, ukázněnost, závaznost rozhodnutí).

Dalším krokem je vytvoření specifických pravidel zaměřených na zabránění i nepřímé šikaně s cílem. Je nutné zaujmout jasné stanovisko – šikanování nebude trpěno.

Významným krokem je také vytvoření aktivní třídní rady.

7.1. Metody vyšetřování šikanování

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

7.1.1. Vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou)

- rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi
- nalezení vhodných svědků
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky, **nikoli však konfrontace obětí a agresorů**
- zajištění ochrany obětem
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi
- realizace metody usmíření nebo metody vnějšího nátlaku (výchovní pohovor, výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
- třídnická hodina (vyhlášení a zdůvodnění závěrů šetření – metoda usmíření nebo oznámení potrestání agresorů)
- rozhovor s rodiči
- v případě nutnosti – třídní schůzka
- práce s celou třídou

Na co se zaměřit?

Je nutno zdokumentovat odpovědi na následující otázky:

Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí?

Kdo je agresor, popřípadě kolik je agresorů, kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník a kdo je oběť i agresorem?

Co, kdy, kde a jak dělali agresori konkrétním obětem?

K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?

Jak dlouho šikanování trvá?

V případě, že je informátorem rodič, nesmíme jeho výpověď zpochybňovat, ale věc neodkladně řešit. Domluvit se s rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte a naznačit příští kroky.

V případě, že je informátorem sama oběť, je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci a abychom ji ochránili před agresory.

Nalezení vhodných svědků

Vybereme žáky, kteří s obětí kamarádí nebo ji alespoň neodmítají, žáky, kteří jsou nezávislí na agresorech.

Individuální, případně konfrontační rozhovor se svědky

Důležité je, abychom rozhovory organizovali tak, aby o nich druzí nevěděli.

Nikdy nekonfrontujeme oběť s agresorem.

Ochrana oběti

Po celou dobu vyšetřování je nutné ochránit oběť. Zvýšit dozor, zorganizovat bezpečné příchody a odchody dítěte, v nutném případě nechat dítě doma.

Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

Následuje až po shromáždění důkazů! Slouží k zastavení agrese.

Upozorníme je, že při jakémkoli náznaku šikanování bude jejich potrestání přísnější, případně bude nahlášeno policii. Naopak, pokud budou mít snahu napravit situaci, může to zmírnit kázeňská opatření.

Rozhovor s rodiči oběti

Úkolem je informovat rodiče o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních.

Práce s celou třídou

O způsobu potrestání agresorů informujeme celou třídu. Je třeba s touto třídou nadále pracovat, rozvíjet kamarádské a bezpečné vztahy. Můžeme se také obrátit na odborníky – Středisko výchovné péče, PPP,...

7.1.2. Vyšetřování pokročilé šikany s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti

- překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí
- domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování
- zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
- pokračující pomoc a podpora oběti
- nahlášení policii
- vlastní vyšetřování – rozhovor s obětí a informátory, nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků, individuální nebo konfrontační rozhovory se svědky, rozhovory s agresory, případně jejich konfrontace
- léčba – metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

7.1.3. Nápravná opatření

výchovná opatření

- napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele
- snížení známky z chování
- převedení do jiné třídy

V mimořádných případech je možno použít i některá z níže uvedených opatření.

Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.

Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

8. Spolupráce školy se specializovanými institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány.

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry
- v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou)
- případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že se rodiče odmítají spolupracovat se školou a odmítají se zúčastňovat jednání, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.

9. Hlavní součásti Strategie předcházení šikaně

9.1. Zmapování situace – analýza a evaluace

Úkoly:

- připravit dotazník mapující výskyt šikany na škole (pro učitele i žáky), jeho vyhodnocení – školní metodik prevence ve spolupráci s PPP České Budějovice
- 1x ročně – možnost sociometrického měření
- vést záznamy o jednáních s rodiči a žáky
- předání aktuálních informací ŠMP od třídních učitelů o případných nežádoucích jevech
- 1x za pololetí kontrola záznamů týkajících se prevence a výchovných, vzdělávacích problémů našich žáků ŠMP a třídních učitelů vedením školy

9.2. Motivování pedagogů pro změnu

Seznámení se skutečným stavem šikany je základním motivačním prvkem určujícím budoucí změnu. Klíčovým momentem je, aby kolegové výskyt šikany nejen neodmítali, ale aby ho ani nevnímali jako své osobní selhání. Neznalost skutečné situace na vlastní škole je totiž pochopitelné, neboť podstatnou vlastností šikanování je její skrytost a nepřístupnost pro vnější okolí. Další fází motivace je důvěra ve strategii předcházení šikaně – má smysl ho realizovat, protože povede k řešení a odstranění nebo alespoň omezení šikany.

Úkoly:

- zajistit školení k prevenci šikanování – školní metodik prevence (bude realizováno prostřednictvím PPP ČB)
- seznámit všechny ped. pracovníky školy s přímými a nepřímými signály šikanování
- poučit všechny ped. pracovníky školy o rozdílech mezi šikanováním a šikádlením

9.3. Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů

Dobrá komunikace jednotlivých pracovníků ZŠ a vedení ZŠ umožňuje pružně reagovat v krizových situacích.

předávání informací:

- pravidelně - na poradách (4xročně)
- průběžně – kdokoli z pracovníků ZŠ zaznamená jakékoli příznaky nezdravých vztahů a nevhodného chování mezi žáky, ihned je sdělí třídnímu učiteli, výchovné poradkyni, metodikovi prevence nebo vedení ZŠ
- informace na webových stránkách ZŠ – pro pracovníky ZŠ, žáky, rodiče
- proškolení všech pracovníků ZŠ
- doplňování knihovny odbornými publikacemi, odborná školení
- speciální školení (pro výchovné poradce a metodika prevence) – předají informace ostatním na nejbližší poradě

9.4. Užší realizační tým

ředitel školy – Mgr. Luboš Laczko

zástupce ředitele: Mgr. Jan Louda

zástupce ředitele: Mgr. Jan Ěupa

školní metodik prevence: Mgr. Jan Ěupa

výchovná poradkyně - Mgr. Michaela Pešková

9.5. Společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů)

viz kapitola 7

9.6. Primární prevence v třídních hodinách

Třídní učitelé sledují vztahy ve třídě, podílí se na rozvoji pozitivních vztahů mezi žáky a na zlepšení třídního klimatu. Každá třída na začátku školního roku vypracuje svá „Pravidla třídy“ a řídí se jimi. Žáci jsou poučeni o tom, co je a co není šikana, na koho se mají obrátit, mají-li na šikanu podezření - třídní učitelé, výchovný poradce, metodik prevence, vedení ZŠ, dozory.

9.7. Primární prevence ve výuce

Téma prevence šikanování je zapracováno do jednotlivých předmětů (český jazyk a literatura, člověk a společnost, prvouka, výchova k občanství, výchova ke zdraví, tělesná výchova, výtvarná výchova). Učitelé se soustřeďují na rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky, pracují s pravidly třídy a dynamikou třídního kolektivu, spoluvytvářejí bezpečné prostředí školy.

9.8. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování

ZŠ provádí prevenci o přestávkách a při všech činnostech organizovaných školou (exkurze, výlety, vycházky, kroužky, školní družina). Žáci mají možnost využívat konzultací výchovné poradkyně, metodika prevence a e-mailových adres pracovníků školy.

9.9. Ochranný režim

Školní řád stanoví pravidla chování ve škole, zakazuje násilí žáků vůči spolužákům a stanoví způsob potrestání.

V souladu s pracovním řádem zajistit zvýšený a kvalitní dohled pedagogů o přestávkách, před začátkem vyučování, a to hlavně v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet.

Poučení žáků v dané oblasti třídními učiteli a učiteli ve vhodných předmětech.

Příloha - minimální preventivní program.

9.10. Spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s nekompromisním bojem školy proti šikaně, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách)

Rodiče jsou průběžně seznamováni s aktivitami ZŠ na webových stránkách školy a na schůzkách rady SRPDŠ.

Pravidelné schůzky s rodiči a možnost kontaktovat kohokoli z pedagogických ve škole po předchozí domluvě.

9.11. Školní poradenské služby

- školní metodik prevence
- výchovný poradce

Na webových stránkách školy jsou uloženy informace o konzultačních hodinách pedagogických pracovníků.

9.12. Spolupráce se specializovanými zařízeními

název	kontakt
Pedagogicko psychologická poradna ČB	Bc.Pavla Nýdlová 720 523 448 Ing. Monika Váchová 724 831 375 ředitel PPP – Mgr. Pavel Vácha 725 975 587
OSPOS Trhové Sviny	Mgr. Vladislav Vlášek 731 594 228 386 301 443
Policie ČR, o.o.Lišov	158, nrap. Richard Kamba - vrchní inspektor, npor. Mgr. Petr Němec - vedoucí oddělení 974 226 740
Dětský diagnostický ústav ČB - Homole	387 203 491
Středisko výchovné péče ČB	386 355 888
Krajský školský koordinátor prevence	Mgr. Marek Nerud 386 720 649

9.13. Vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol)

- předávání informací o problémových žácích při přechodu na jiné školy, či příchodu z jiné školy

Použitá literatura a dokumenty:

Kolář Michal, Bolest šikanování, Portál, Praha 2001

Kolář Michal, Nová cesta k léčbě šikany, Portál, Praha 2011

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a žáků MŠMT č. j. 21291/ 2010 - 28

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízení, Č.j. 21149/2016